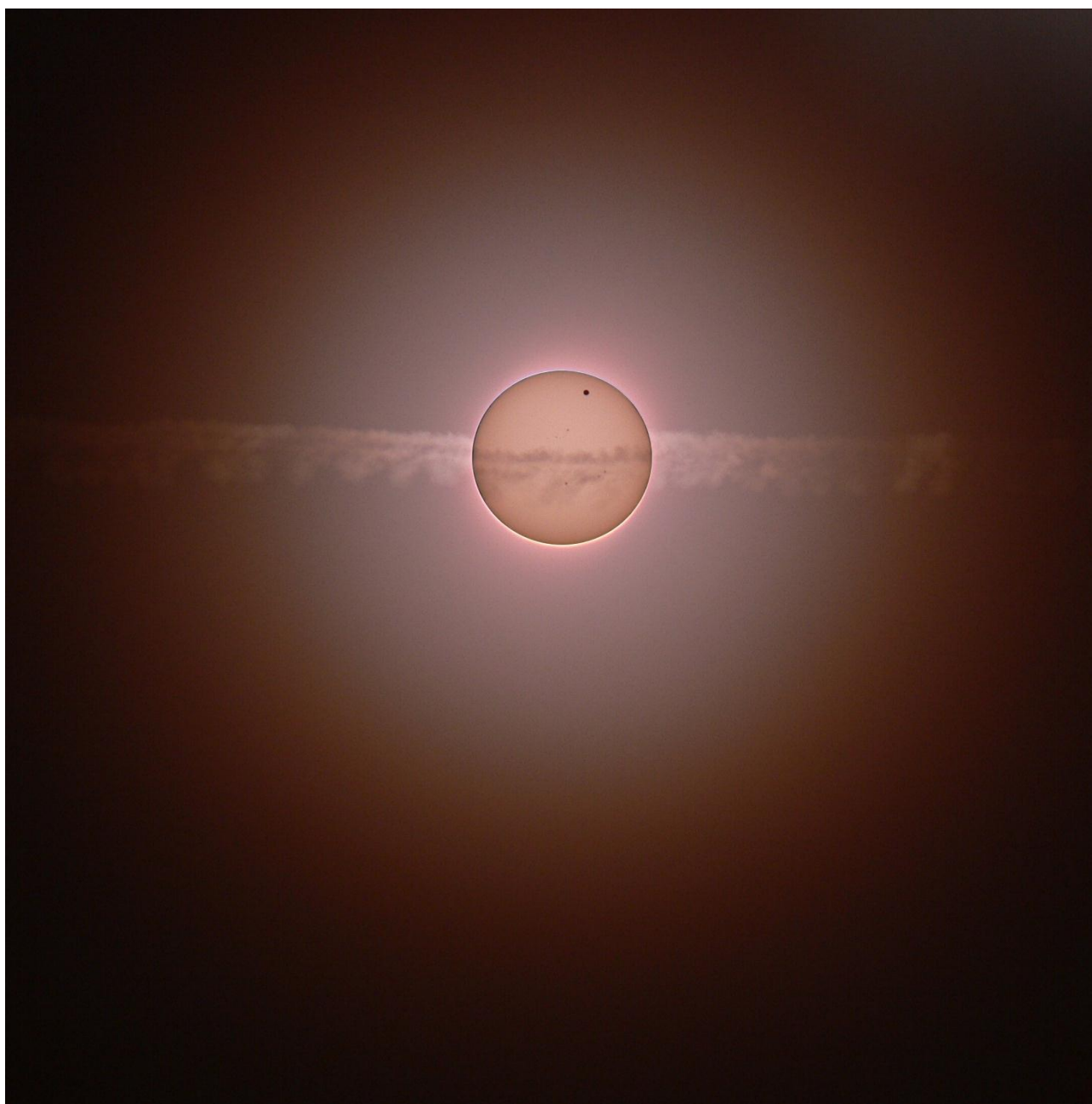

JihoČAS

NEPRAVIDELNÝ ZPRAVODAJ JIHOČESKÉ POBOČKY Č.A.S.

Ročník 020 – Číslo 2 / 2012

K obrázku na titulní straně

Přechod Venuše přes slunce 6. 6. 2012. Složeno ze dvou snímků se stejnou ohniskovou vzdáleností a rozdílnou expozicí. Před Sluncem je vidět kondenzační stopa letadla.

Fotografii pořídil náš nový člen, Roman Dvořák
(<http://www.astrozor.cz/index.php?profil=11>).

Další fotografie v tomto čísle jsou od těchto autorů v uvedeném pořadí:

pozemšťanka Neureiterová Eva,
Jana Jirků,
pozemšťanka Neureiterová Eva,
Jana Jirků,
někdo od Jirků z rodiny,
autor neznámý,
Martin Kákona,
Josef Szylar.

JihoČAS

Vydává: Jihočeská pobočka České astronomické společnosti
Redakce: Martin Kákona, Hvězdárna Svákov, U Svákova 1075e, 390 01 Soběslav,
e-mail: martin.kakona@i.cz
Vytisknuto s laskavým přispěním Jednoty České Budějovice.

Zemřel pan Ladislav Schmied

(★ 22. 6. 1927, † 29. 3. 2012)

Ve věku nedožitých 85 let zemřel český amatérský pozorovatel sluneční fotosféry, který této zálibě, na profesionální úrovni zasvětil celý život. Pan Schmied se věnoval systematickému pozorování Slunce celých 66 roků. Za toto období pořídil 12 500 zákresů sluneční fotosféry!

Pan Ladislav Schmied byl vynikajícím pozorovatelem a to i přesto, že dlouhá léta bojoval s velkým handicapem, kterým byl jeho postupně se zhoršující zrak. Velkou životní odměnou pro něho bylo, když se mu díky moderním medicínským metodám zrak navrátil do té míry, že nemusel nosit brýle.

Bohužel to již bylo na sklonku jeho života.

Pan Schmied vstoupil do ČAS jako student v roce 1943 a v roce 1944 začal soustavně pozorovat sluneční fotosféru. V roce 1947 se stal pozorovatelem Sluneční sekce, tehdy pod vedením Dr. Cepelchy. Od poloviny padesátých let spolupracoval s astronomickým kroužkem v Jindřichově Hradci s Prof. Neuwirthem a p. Mosem. V roce 1961 se účastnil celostátní výpravy na pozorování úplného zatmění Slunce do Bulharska a v témže roce byla v Jindřichově Hradci otevřena hvězdárna, kde společně s p. Martínkem instaloval hlavní dalekohled od konstruktérů Kozelský/Gajdušek. Sám ve své sluneční pozorovatelně v Kunžaku používal pro svá pozorování dalekohled, který měl optiku od stejné dvojice konstruktérů. V letech 1961 až 1964 absolvoval kurz astronomie v Českých Budějovicích. V základní škole v Kunžaku vedl vlastní astronomický kroužek, který spolupracoval s kroužkem v Jindřichově Hradci, se kterým společně pořádali meteorické expedice.

Pan Ladislav Schmied svojí technikou napozoroval téměř 6 slunečních cyklů a kromě vlastních pozorování koordinoval a zpracovával pozorování stanic ČESLOPOL z Čech, Moravy, Slovenska a Polska. Je autorem publikace **Sluneční činnost v letech 1610-1748 a 1969-1992** (Úpice) a dále publikace

Štatistické a grafické prehľady slnečnej činnosti od roku 1610 (Hurbanovo). Z nedávnej doby (2004) je to rozsáhlá publikace **Evidence vizuálních pozorování sluneční fotosféry v ČR a SR**, která existuje i v digitální podobě.

Za svoji astronomickou činnost byl mnohokrát oceněn.

- 1965 Byl vyhlášen nejlepším pozorovatelem sluneční sekce ČAS
- 1967 Čestné uznání (za vynikající odbornou a organizační práci v ČAS)
- 1971 Medaile J. Keplera
- 1974 Čestné uznání (za obětavou práci pro sluneční sekci)
- 1976 Medaile M. Koperníka
- 1978 Čestné uznání za práci v ČAS
- 1992 Čestné uznání (za jeho významnou a dlouholetou práci pro astronomii)
- 1995 Zvolen čestným členem ČAS (jako uznání zásluh o rozvoj astronomie)
- 1999 Čestné uznání u příležitosti Astronomického festivalu (za dlouholetou činnost ve prospěch české astronomie)
- 2002 Čestné členství na Hvězdárně Františka Pešty v Sezimově Ústí (za mnohaleté vynikající studium a pozorování aktivity Slunce)

Také po něm byla pojmenována planetka 11326 - Ladislavschmied.

Pan Ladislav Schmied spolu s panem Františkem Vaclíkem byli duchovními otci JihoČASu.

Vzpomínání na pana Ladislava Schmieda

Jaroslav Boček, v Ondřejově 18.4.2012

Ve čtvrtek 29. 3. 2012 se po 30 962 dnech uzavřel pozemský život pana Ladislava Schmieda z Kunžaku. Byl jsem požádán, abych, jako jeden z jeho dlouholetých přátel, napsal nějaké osobní vzpomínky na něho. Popravdě řečeno, píše se mi dost těžko, protože na to, že už není mezi námi, si stále nemohu zvyknout a potřeboval bych určitě na takové psaní mnohem delší časový odstup. Asi na přelomu února a března jsme si ještě telefonovali. Vyprávěl mi o nedávné smrti své ženy a okolnostech s tím spojených. Působil klidně a vyrovnaně a snad i maličko optimisticky. Domluvili jsme se, že ho na jaře navštívím v Kunžaku. Když mi potom Pavel Spurný, jako první, volal tu smutnou zprávu, nemohl jsem tomu vůbec uvěřit a i dnes bych byl moc rád, kdyby to nebyla pravda.

Každý, kdo ho dobře znal, o něm nemluvil jinak než jako o Ladmilovi. Toto oslovení, pro člověka jménem Ladislav, jistě není právě běžné. Kdysi dávno jsme na to mezi řečí přišli a on říkal, že už tak na něho volala jeho maminka

v dětství. I já jsem mu tak vždy říkal a budu proto i v následujícím povídání toto jméno používat.

Představovat Ladmila čtenářům JihoČASu je jistě nošením dříví do lesa. Každý dobře ví, kdo to byl a čím se proslavil. Přesto ve stručnosti připomeňme, že již od dob svého mládí se po dobu 65 let zabýval systematickým zakreslováním situace na povrchu Slunce a že tato pozorování detailně zpracovával a to i v rámci celé republiky. Pozorovací řadu 12 500 kreseb sluneční fotosféry nepořídil žádný jednotlivec před ním a pravděpodobně ho ani hned tak někdo jiný nepřekoná, i když své následovníky v oboru si vychoval. Jeho dlouhodobá a cílevědomá práce byla mnohokrát oceněna. Uznávali ji nejen amatéři, ale i profesionální astronomové. Asi nedokážu všechna ta ocenění ani vyjmenovat, ale vím, že obdržel asi dvě pamětní medaile, řadu čestných uznání, byl zvolen čestným členem České astronomické společnosti, jejíž jihočeské pobočky byl dlouholetým místopředsedou, byla po něm pojmenována planetka kroužící kolem Slunce. Pravidelně publikoval výsledky svých pozorování v Kosmických rozhledech, JihoČASu i v časopisech Říše hvězd, Kozmos, Astropis a dalších. Jednu ze svých prací publikoval společně s dr. Kopeckým i v československém vědeckém časopise BAC někdy v 60. letech minulého století. Ale já bych o něm tady rád psal, zcela neformálně, z hlediska mých osobních vzpomínek na něho, tak jak znělo zadání k tomuto článku.

Na den, kdy jsem se s ním seznámil, si pamatuji přesně. Bylo to 18. 6. 1961, tedy v den, kdy byla slavnostně otevírána hvězdárna v Jindřichově Hradci. (Poruším nyní na chvíli časový sled vyprávění a hned na tomto místě uvedu, že naposled jsem se s ním fyzicky setkal na stejném místě, na den přesně po 50-ti letech, když se loni oslavovalo půlstoletí práce jindřichohradecké hvězdárny.) Slyšel jsem o něm tehdy již o nějaký ten měsíc dříve, než jsem ho na vlastní oči poprvé spatřil, protože nestor jindřichohradecké astronomie a zakladatel tamější hvězdárny, pan profesor František Neuwirth, o něm často a s velkým respektem hovořil jako o téměř profesionálním astronomovi a jistě si tak trochu představoval, že by jednou mohl být placeným pracovníkem, ředitelem naší hvězdárny. Věděl jsem, že na její slavnostní otevření určitě přijede a byl jsem na něho velice zvědavý. Byl jsem tehdy čtrnáctiletý kluk a představoval jsem si pana Schmieda asi tak jako našeho pana profesora, jen v mladším vydání. Když se pak onoho výše zmíněného dne přiřítíl, na své Jawě 50 Pionýr, pán v silných brýlích, zaparkoval v zahradě hvězdárny mezi stromy, nasadil na hlavu svou nezbytnou rádiovku a se svým typickým „rozumíš, jo“ se zařadil mezi

nastoupenou suitu, složenou ze zvukných jmen, čekající na zahájení slavnostního aktu, hned ho bylo všude plno. A také začal neprodleně svým pověstným fotoaparátem značky Mikroma II celou událost i dokumentovat. Poznamenám zde, že byl v těch dnech známý také tím, že před čtyřmi měsíci, v únoru 1961, se zúčastnil vědecké expedice za pozorováním úplného zatmění Slunce v Bulharsku. Na první pohled se mi moc líbil. Tak nějak jsem vycítil, že jsme z hlediska astronomie asi stejná „krevní skupina“. Ne že bych se byl chtěl zabývat zrovna pozorováním Slunce, ale viděl jsem, že na rozdíl od naprosté většiny, mně do té doby známých členů jindřichohradeckého astronomického kroužku, se on nezabývá jen „koukáním“ do vesmíru, ale že ho skutečně pozoruje. A to byl tehdy i můj zájem a cíl. Věděl jsem, že Ladmil v té době jezdil na odborné astronomické přednášky, které se asi po dobu 3 let konaly v rámci tzv. lidové univerzity na hvězdárně v Českých Budějovicích. I na naší hvězdárně byl jeden pán, který s ním také do Budějovic jezdil. Toho vybral náš astronomický kroužek proto, že už byl v důchodu a tudíž „měl čas“ a také proto, že jako bývalý úředník na železnici, měl režijní jízdenku, a proto ho poměrně časté cestování finančně nezatěžovalo. Ten, když jsem se na něj s důvěrou obrátil s nějakým odbornějším astronomickým dotazem, mi většinou odpověděl „jo, kamaráde, to víš, ta astronomie to je samá matematika“ a tím to skončilo a já si musel hledat odpověď sám jinde. Po seznámení s Ladmílem už to bylo veselejší. Tomu jsem napsal a on vždy přístupnou formou odpověděl, poradil, doporučil konkrétní knížku nebo časopis.

Ještě mnohem častěji jsem s ním byl v kontaktu o dva roky později, kdy jsem byl v rámci řešení generační krize jindřichohradeckého kroužku zvolen, jako velmi mladý jeho předsedou, což zahrnovalo i vedení hvězdárny. Tehdy jsem potřeboval dosti často s leccíms poradit a také Ladmilovy kontakty s astronomickým světem se velmi často hodily. To už jsem ho občas navštěvoval i u něho doma a také on, když měl cestu do J.Hradce, tak se u nás stavil. Byl tehdy relativně nedávno ženatý, ženil se dosti pozdě, ale nutno na tomto místě říci, že druhou takovou ženu, jakou byla pro něho po celý život jeho Fanyňka, by jistě těžko hledal. Bydleli tenkrát u jejích rodičů ve Strmilově a dům v Kunžaku zatím Ladmil, po smrti své maminky, pomalu rekonstruoval a připravoval k pohodlnějšímu obývání. Bydlení ve Strmilově bylo z astronomického hlediska pro něho tehdy výhodné. Pracoval celý život, stejně jako jeho žena, v tamějších pletárnách a přestěhoval si dočasně z Kunžaku do Strmilova i svou tenkrát ještě plně přenosnou observatoř. Když bylo období proměnlivého počasí a bylo těžké najít chvílku potřebnou pro denní kresbu

sluneční fotosféry, sledoval Ladmil z okna kanceláře vývoj počasí a jakmile se oblačnost dostatečně protrhala, a když to jen trochu šlo, odskočil si z práce domů, kresbu provedl a mnohem spokojenější se zase do práce vrátil. Pracoval jako úředník a tak si mohl dovolit na chvilku zmizet. Do 4 km vzdáleného Kunžaku by to tak snadno nešlo. Ostatně jeho „vášeň pro Slunce“ nebyla pro nikoho v jeho okolí a tedy ani v zaměstnání tajemstvím. Jinak byl samozřejmě v práci známý jako velmi svědomitý pracovník a svým hobby práci rozhodně nezanedbával. Někdy v ní býval až dlouho do noci a tak by si ani jinak nestihl Slunce nakreslit. Častokrát jsem byl jeho kreslení ve Strmilově přítomen a sledoval jsem jeho rutinu. Někdy býval pozorování přítomen také Ladmilův tchán. Počkal, až se dokreslí, a šel se podívat na projekci. Ale hlavní, na co čekal, teprve následovalo. Vytáhl cigaretu a zapálil si jí v „horkém místě“ za okulárem dalekohledu. Labužnický potáhl a liboval si, jak mu chutná. Říkal, že oheň ze Slunce je ten nejčistší, kterým si lze cigaretu zapálit, aniž by potom byla cítit po benzínu nebo po zápalce. A to byl také signál pro Ladmila, že teď už může pozorování ukončit.

Také si vzpomínám, jak jsme někdy v polovině 60. let minulého století s Ladmilem několikrát cestovali na hvězdárnu do Českých Budějovic na výroční členskou schůzi tehdy krajské pobočky Československé astronomické společnosti. V té době tam byl ředitelem hvězdárny a zároveň předsedou pobočky prof. Bohumil Polesný. Ladmil byl ve výboru, a tak jsem na něho vždy po schůzi ještě nějakou dobu čekal v parku před hvězdárnou. Většinou jsme cestovali autobusem, ale jednou to „výboři“ přetáhli a ten nám ujel. Museli jsme honem spěchat na vlak s přestupem ve Veselí nad Lužnicí. A byl by nám asi ujel i ten, kdyby se tehdejšímu pracovníku budějovické hvězdárny, panu Gustavu Škrovovi, který nás doprovázel, nepodařilo stopnout na ulici auto s jeho známým redaktorem krajské redakce Zemědělských novin, který jel čistou náhodou okolo a na nádraží nás ochotně a včas dopravil.

Ladmil s sebou pochopitelně vezl celou svou sluneční agendu a na schůzi mu také byl oprávněně přidělen dostatek prostoru pro prezentaci jeho práce. Vzpomínám si, že tam o své odborné práci, pozorování proměnných hvězd, referoval i dlouholetý předseda naší pobočky pan František VACLÍK z Borovan, který již, bohužel, také není mezi námi. Ve vlaku bylo docela plno. Ladmil byl stále ve svém živlu a i tam pokračoval v přednášce. Teď už jenom pro mě.

I když to nebyla tak docela pravda. Pozornost jsme vzbuzovali u nemalé části osazenstva vagónu. Ladmil měl většinu svých grafů a diagramů na pauzovacím papíře v deskách formátu zhruba A3. Tedy dosti velkých na to jak bylo kolem nás málo prostoru. A jeden diagram, byl to ten tzv. „motýlkový“, měl navinut v roli na cívce. A právě tento mu, v rámci zajímavého výkladu, vyklouzl z ruky a ve značné délce se, k pobavení okolí, rozvinul na špinavé podlaze vagónu. Jeho vyproštění zpod nohou okolních cestujících bylo docela náročné, protože hrozilo nevratné poškození vzácného vědeckého materiálu roztrháním. Dopadlo to

všechno dobře. Diagram se podařilo bez úhony navinout zpět na roli a i ti spolucestující, kteří si velmi pravděpodobně mysleli, že máme být právě jinde než ve vlaku, tedy někde v zařízení s omezeným pohybem a příslušnou lékařskou péčí, si nás postupně také přestali všímat. Od té doby jsme inkriminovaný diagram nazývali „vlakový diagram“.

Vzpomínám si však ještě na jednu naši cestu, která rozhodně stojí za zmínku.

V roce 1970, začátkem března, se konala v Ondřejově velmi významná akce. V přízemí kopule 2m dalekohledu byl vystavován vzorek měsíční horniny dopravený v červenci 1969 na Zemi astronauty z expedice Apollo 11. U takové události jsme nechtěli s Ladmílem chybět. Potíž byla v tom, že Ladmil se pro

veliké pracovní vytížení v té době mohl z práce uvolnit maximálně na jeden den. A to ještě předem musel přesně vědět, který den to bude. Mně to bylo vcelku jedno, protože v té době jsem byl historicky prvním zaměstnancem jindřichohradecké hvězdárny a měl jsem podobné věci jaksi v popisu práce, ale ze svých dřívějších pobytů v Ondřejově jsem věděl, že realizovat cestu tam a zpět v jednom dni veřejnými dopravními prostředky nebude snadné. Auto v té době ani jeden z nás neměl. Ale naplánovali jsme to. Ladmil přijel večer do J.Hradce a přespal u nás. Vstávali jsme již krátce po 3. hodině, protože z našeho konce je to na nádraží asi 3 km. Vlak jel ve 4:35. Ve Veselí nad Lužnicí jsme přestoupili na osobní vlak směr Praha, cílová stanice Senohraby. Odtud to je do Ondřejova potom ještě skoro 7 km pěšky. Ani dnes tam není pravidelné spojení. Cesta probíhala v pohodě až do Bystřice u Benešova, kde vlak zůstal stát, a po chvíli nádražním rozhlasem oznámili, že dál se jet nedá, protože vlivem mrazu někde dále na trati praskla kolejnice. Dvojkolejná trať na Prahu byla, stejně jako dnes, až z Benešova. To byla moc špatná zpráva, protože tím se náš již tak časově napjatý itinerář začínal propadat spíše do říše přání. Kdyby byl tehdy známý budoucí osud expedice Apolla 13, jistě by nás napadla paralela, že tak „blízko u Měsíce“ a nakonec budeme rádi, když se dostaneme včas zpátky domů. Zde je třeba uvést, že hned následující noc po zahájení výstavy v Ondřejově, napadlo náhle ve středních Čechách nebyvalé množství sněhu a začalo i silně mrznout. My jsme tam jeli asi tak o dva dny později, protože to byl jediný termín, kdy se mohl Ladmil v době konání výstavy uvolnit z práce. Ale nepříznivé počasí pokračovalo. Nevím už přesně, ale asi po dvou hodinách čekání v Bystřici oznámili, že trať je provizorně zprovozněna, a že od Č. Budějovic přijíždí rychlík, který bude na Prahu pokračovat. Pro nás bylo nejdůležitější, že vezme z našeho vlaku cestující do vyjmenovaných stanic, kde mimořádně zastaví. Bylo to napínavé, ale Senohraby byly mezi vyjmenovanými. Časově to už bylo pro nás téměř nereálné, ale rozhodli jsme se pokračovat. Silnice ze Senohrab kopcovitým terénem silně zledovatělá a neposypaná byla na hranici schůdnosti. Od Turkovic se pak přidal ještě silný mrazivý vítr. V Ondřejově na hvězdárně jsme to skoro nepoznávali. Cesta vedla místy až po 2m závějích, k bytovkám měli obyvatelé provrtané tunely! Pokračovali jsme areálem observatoře úzkými cestičkami prokopenými v hlubokém sněhu ke kopuli 2m dalekohledu. I přes nepříznivé povětrnostní podmínky, všude okolo 1m sněhu a silný vítr, bylo přítomno docela dost návštěvníků, nadšenců, kteří se tam z různých směrů dostávali stejně obtížně jako my. A pak jsme konečně spatřili na vlastní oči ten vytoužený kousek Měsíce. Byl uzavřený ve skleněné

nádobě, ve které byla dusíková atmosféra, protože ta pozemská měsíčním horninám příliš nesvědčí. Když to řekneme popravdě, byl to takový malý šedivý, vcelku nevábně vypadající kousek hmoty. Ale skutečnost, že se jedná o první materiál sebraný lidskou rukou na jiném kosmickém tělese, ho stavěla do úplně jiného světla. Byly tam ještě pro srovnání vystaveny příbuzné pozemské horniny a meteority. Celkově působila celá výstava důstojným a svátečním dojmem. Ovšem my jsme se dlouho kochat nemohli. Čas byl naším nepřítelem.

Cestou zpět jsme se ještě jednou krátce zastavili v oddělení MPH. Tam nás přesvědčovali, abychom jeli až druhý den, což ale Ladmil nemohl. Nepřipadalo ani v úvahu, že by nás někdo na vlak odvezl. I kdyby byla cesta sjízdná, měli svá auta uvězněná v garážích nebo přímo zasypaná v závějích. A tak jsme vyrazili pěšky. Bylo to velice náročné. Doběhli jsme do Senohrab, koupili si jízdenky a už tam byl náš vlak. Jako naschvál ani minuta zpoždění. S posledními silami jsme dosedli v příjemně vytopeném vagónu a těšili se, že si nyní v teple a klidu budeme moci celou dosavadní anabázi podrobně rekapitulovat. Leč, probudili jsme se až někde u Soběslavi. Bylo to fyzicky velmi náročné. Měli jsme v té nepohodě od rána v nohou skoro 20km. Nebyli jsme nikdy žádnými sportovci. Obdivoval jsem Ladmila. Byl přece o 20 let starší. Po přestupu ve Veselí jsme si ještě uvědomili, že za celý den jsme vlastně nic nejedli. Jen jsme ráno o půl čtvrté lehce posnídali. Ale byli jsme nad míru spokojeni, že jsme to fyzicky i časově zvládli. Vždyť cíl naší cesty stál rozhodně za to.

Cestovali jsme spolu na větší vzdálenost ještě jednou. Bylo to v roce 1975 na celostátní sluneční seminář ve Valašském Meziříčí, kde Ladmil přednášel a bylo to tuším na 3 dny. To už jsme ale jeli mým trabantem. Bylo krásné babí léto a cesta se oproti těm výše popsáným vyznačovala hlavně tím, že se nám opravdu nic mimořádného nepříhodilo.

Ale vraťme se ještě v čase o něco zpět. Vzpomínám si, jak jsem jednou navštívil Ladmila v Kunžaku v době kdy, jak už jsem uvedl výše, prováděl rekonstrukci svého domu. Měl zrovna namícháno větší množství betonu a chystal se k betonování podlahy v jedné z místností. Také to trochu ovládám a tak jsem se k němu samozřejmě přidal. Pilně jsme pracovali, ale celou dobu nepadlo ani slovo o stavařině. Ladmil měl spoustu astronomických novinek, které potřeboval nutně s někým probrat a tak jsem vlastně přijel vhod a navíc jsem ho vůbec nezdržoval od nutné práce. Až když jsme dokončili betonování Ladmil pravil: „Tohle je moc pěkná práce. Přitom by se dala vymyslet snad i teorie relativity.“

Později, když už bydleli s manželkou v Kunžaku, pociťoval stále více potřebu mít své pozorovací zařízení trvale nainstalováno a připraveno k okamžitému použití. Jeden známý mu slíbil, že ze zbytků úhlového železa svaří potřebnou konstrukci pro pozorovací domek. Tak jsme to zkonzultovali a já mu to nakreslil. Ten známý nakonec slib nedodržel a tak si Ladmil, sice pomalu, ale jistě, postavil celý pozorovací domek na své zahradě za domem docela sám.

Když jste přijeli ke Schmiedům na návštěvu, přivítali vás nejen pán domu s paní, ale i plejáda drobného domácího zvířectva. Ta sestávala z malého psíka neurčité rasy a skupiny koček. Pes, během let se jich vystřídalo několik, se vždy jmenoval Punt'a. Jeden čas velel celé té smečce kocour, který tím, že se dokázal šikovně zavěsit na kliku, dovedl otevřít dveře, pokud nebyly zamčené. A jakmile se mu to podařilo, veškeré zvířectvo hbitě proběhlo takto vytvořeným průchodem, samozřejmě tam, kam si domácí většinou nepřáli. Bývalo to někdy docela hektické, ale patřilo to k místnímu koloritu.

Ladmil, i když byl úzce specializovaným pozorovatelem Slunce, vedl Kunžaku také astronomický kroužek mládeže. Někdy v polovině 70. let to byl kroužek velice šikovných mladých lidí. I my jsme v té době měli na hvězdárně v Jindřichově Hradci kroužek podobného složení a úrovně. Když se v roce 1975 blížilo léto, uvažovali jsme se Slávkem Jirků, jestli bychom nemohli uspořádat třeba expedici na pozorování Perseid. V Jindřichově Hradci na to nebyly vhodné podmínky, a tak jsme se obrátili na Ladmila, jestli by nešlo tu expedici uspořádat pro oba kroužky třeba někde v okolí Kunžaku, kde byly i pozorovací podmínky mnohem příznivější. Nápad se mu líbil. Kunžačtí vybrali vhodné místo a Ladmil vše zařídil na místních úřadech, takže expedice byla zcela legální. Pořádala se pak po několik let za sebou a nejen na Perseidy. S technickým zabezpečením pomáhala místní organizace tehdejšího Svazarmu. Bylo to na Jitrách, na místě, kde dnes stojí observatoř dr. Pavla Spurného. Vedoucím expedice byl samozřejmě před úřady Ladmil, ale spát s námi ve stanu, jsme ho v žádném případě nenutili. O praktický provoz, včetně zásobování a vaření, jsme se na místě starali sami. On, spolu s paní, docházeli vždy odpoledne po návratu z práce a velmi často zpestřovali náš expediční jídelníček různými specialitami. Buchtami, bábovkou, někdy i vepřovými řízký.

Nechci psát žádný román, ale dalo by se vzpomínat dále. Vybavuje se mi několik historek z doby, kdy byl Ladmil ještě mladý a které mi sám vyprávěl. Ty ale s astronomií souvisejí jen velmi málo.

Jednou, v neděli dopoledne, jeho paní někam potřebovala odejít a říkala: „Ladmile, dala jsem do trouby péct maso, dej na to pozor, ať se to nespálí!“ Ladmil pracoval na své vědě a automaticky odpověděl: „Jo, Fando, jo, jo.“ Závěrem snad jen to, že ten den u Schmiedů maso k obědu neměli. Roztržitost Ladmilovi, jako ostatně lidem okolo vědy často, rozhodně nechyběla.

První ze dvou následujících historek se odehrála již moc a moc dávno. To byl Ladmil ještě mladý. Změnil v té době úroveň své motorizace a místo dosavadní a pro něho do té doby tak typické Jawy 50 Pionýr si pořídil pěkný kapotovaný motocykl Skútr Manet S 100 (tuším 125 cm³). Měl k tomu důvod. Chystal se na ženění. S takovým motocyklem potom vystačil po celou další dobu, kdy se odvažoval samostatně jezdit po silnicích.

Jak jsem již napsal, byl tenkrát nejen mladý, ale stále ještě svobodný. Jednou se domluvili se svou nastávající na návštěvě filmového představení v Kunžaku. Fanyinka bydlela tehdy ve Strmilově a Ladmil v Kunžaku. Musel tedy pro ni napřed dojet. Slečna už čekala, snad i se svou maminkou, připravená u nich před domem. Ladmil byl prý z celé akce dost nervózní a snažil se, aby vše co nejlépe probíhalo a i dopadlo. Dorazil, otočil motocykl, podal nezbytnou přilbu, chvíli postál a pak vyrazil na zpáteční cestu do Kunžaku. Času bylo málo, kino mělo brzy začít. Ještě musí doma zaparkovat motorku. Jede a snaží se po cestě se svou spolujezdkyní komunikovat. Neodpovídala. Usoudil, že se v tom „vichru“ asi vzájemně neslyší. Zde bych jen poznamenal, že Ladmil, jak špatně viděl, jezdil i na otevřené silnici nejvíce okolo 50 km/h. A tak dojel až do Kunžaku, kde před jejich domem pro změnu čekala zase jeho maminka, aby nastávající přivítala. „Ladmile, kde máš Fanyнку?“ Otočil se a strnul. Nikdo za ním nesesedl! Napadlo ho pochopitelně to nejhorší, že spolujezdkyně za jízdy spadla a možná... Otočil stroj a pomalu se začal vracet ke Strmilovu. Samozřejmě, oči na stopkách, Fanyinka nikde. Tak dojel až zpátky k jejich domu. Tam stála mezi vraty jeho nastávající s přilbou na hlavě. Ladmilova radost neznala mezí: „Fando, jsi v pořádku, ty už si se stihla vrátit domů?“ „Jak vrátit? Než jsem stačila nastoupit, tak jsi odjel!“

A ještě jedna, zaručeně poslední. Ta patří do doby, kdy už manželé Schmiedovi bydleli v Kunžaku. Jak už jsem napsal dříve, Ladmil tam adaptoval dům po mamince. Byla to spousta práce. Hodně věcí dělal sám a byl na to, jako hlavním povoláním „kancelářský pracovník“, velice pyšný. Také na koupelnu, která v domě dříve vůbec nebyla. I já jsem si ji rád nechal po dokončení ukázat. Pěkná místnost, kachlíky, prostorná vana... Ladmil pravil: „Nevěřil bys, jak rychle se

nechá z té vany vyskočit.“ Popravdě řečeno, moc jsem to nechápal a proto pokračoval: „Tímhle koncem jsem skočil dovnitř a tím druhým hned zase ven.“ Stále mi to nedocházelo a zeptal jsem se: „A proč jsi to dělal?“ „Ale, zapomněl jsem si napustit teplou vodu!“

A pak, že s vědci není žádná legrace ☺

Pokud by snad někomu připadalo toto vzpomínání příliš odlehčené vzhledem k tomu, že píše o člověku, který zemřel teprve nedávno, moc se omlouvám. Opravdu jsem to zvažoval, ale nakonec jsem dospěl k závěru, že mají-li být vzpomínky autentické, nelze to napsat jinak.

Nekrolog už napsali jiní. Věřím tomu, že přítel Ladmil tak, jak jsem ho celé to půlstoletí znal, by k tomuto způsobu psaní o něm žádné výhrady neměl. Jak jistě většina z vás, kteří jste ho také dobře znali, potvrdí, nebyl žádná do sebe uzavřená osobnost. Měl rád lidi. Byl to vstřícný člověk se sobě vlastním způsobem humoru, člověk, který rád s lidmi komunikoval a byl jim vždy ochoten, podle svých možností, kdykoli pomoci. A tak na něj budu do konce svého života vzpomínat já a jistě i mnoho dalších.

Čest jeho památce.

Já a pan Schmied...

Jana Jirků

Od doby, kdy jsem ho poprvé viděla, uplynulo už opravdu mnoho a mnoho roků. Bylo mi patnáct a s tatínkem jsem chodila týden co týden na hvězdárnu, protože mě astronomie dostala už v mých jedenácti nebo dvanácti letech. Je to tak dávno, že už je to skoro ostuda ☺.

Znovu a blíže jsem se měla tu čest s panem Schmiedem seznámit o několik let později, už po střední škole, když jsme s tehdejšími vedoucími jindřichohradeckého astrokroužku jeli večer do Kunžaku na „fichtlu“ na nějakou radu. Pamatuji si, že to bylo v zimě, sníh neležel, ale přesto bylo odporně, lezavo a mrzlo, což dokladovalo i moje oblečení: kožich a beranice. Pak následovalo několik nejasných měsíců – na hvězdárně se členstvo nepohodlo a nejmenovaný tehdejší vedoucí situaci nějak nepochopil a vysvětlil si scestně snahu svých podřízených jako útok na vlastní osobu. A tak si jel do Kunžaku

postěžovat. Výsledek byl bohužel ten, že pan Schmied mu nejprve věřil, a když jsem ho navštívila, ve snaze vše mu vysvětlit, nechtěl se mnou vůbec mluvit ☺ a zavřel mi před nosem dveře ☹. Naštěstí, se ale všechno objasnilo a dál už se žádná dramata neodehrála. Dnes už je to jenom taková legrační vzpomínka ☺.

Celou dobu, co jsem pana Schmieda znala, obdivuji, jakou výdrž měl v pozorování Slunce. Dlouhá léta špatně, dokonce velmi špatně viděl a s tím svým slabým zrakem odvedl tolik práce. Pamatuji si ale přesně, jaké překvapení pro mne bylo, když se mi na výročce JihoČASu pochlubil, že je po operaci očí a přijel bez brýlí. Taky si ale pamatuji, jaké to bylo, když jsem po novém roce brala telefon a v něm mi pan Schmied smutně sdělil, že pochoval manželku... Tenkrát jsem si řekla, že tohle se nemělo stát. A bylo to tak. On a jeho žena „Fanda“ byli jedno tělo a jedna duše. Jakkoli mi pan Schmied tvrdil, že Sluníčko ho drží při životě... Mělo svítit víc...

A ať už byla příčina jeho smrti jakákoli – srdeční selhání v důsledku vybité baterie v kardiostimulátoru, či jiná – jedno je jisté, jak tvrdil jeden známý naší rodiny: jsou lidé, kterým je přes třicet a už tu tři sta let být neměli a naopak jsou lidé, kterým je osmdesát a víc a tři sta let by tu ještě minimálně být měli a k těm pan Schmied jistě patřil!!!!... Škoda, že si tak málo užil svých nových očí...

Jak plynul čas

Osobní vzpomínky Ladislava Schmieda na život v jindřichohradeckém astronomickém kroužku a život na Hvězdárně Františka Nušla v Jindřichově Hradci k 50. výročí této hvězdárny.

Od Jany Jirků: Před oslavou 50. výročí otevření jindřichohradecké hvězdárny 18. června 2011 mne pan Schmied kontaktoval s přáním, abych přečetla, pokud by se sám oslavy nemohl zúčastnit, jeho osobní vzpomínky na léta, prožitá s astronomií a vším dalším souvisejícím. Ačkoli spoléhal na to, že sám bude v pořádku, důvodem obavy byla jeho paní, kterou nemohl nechat doma déle samotnou. Zdravotní stav paní Schmiedové byl dosti vážný, ale s pomocí blízkých se vše povedlo a pan Schmied na oslavu nakonec dorazil. Přesto pár týdnů předtím mi poslal dopis, v němž vše sepsal a zde to je:

Nechce se mi věřit tomu, že od otevření Hvězdárny Františka Nušla v Jindřichově Hradci uplynulo již neuvěřitelných padesát let. Tento můj skrovný příspěvek bych rád věnoval vzpomínkám na toto dlouhé období. Nehodlám se v něm věnovat historii její činnosti, ale spíše prožitkům, vyplývajícím ze spolupráce s hvězdárnou a s jindřichohradeckým astronomickým kroužkem.

Jako amatérský astronom se zabývám především soustavným pozorováním sluneční fotosféry již od roku 1944, avšak trvalý zájem o astronomii a Vesmír jsem měl po přečtení několika knih již od dětských let.

V roce 1943 jsem vstoupil jako student do České astronomické společnosti a od roku 1947 jsem se stal jejím pozorovatelem ve Sluneční sekci, kterou tehdy vedl nedávno zesnulý Dr. Ceplecha, DrSc. Přesto však jsem pocíťoval jako venkovský člen ČAS značnou odloučenost od jejího dění, takže jediným stykem s ní byl časopis Říše hvězd a případně písemný styk.

Proto jsem v polovině padesátých let minulého století uvítal to, že se na mne jako člena ČAS obrátili p. profesor Neuwirth a p. Mos, tehdejší vedoucí AK v J. Hradci, zda bych nechtěl s tímto kroužkem spolupracovat a stát se jeho členem. To bylo mé první setkání s tehdejším jindřichohradeckým AK a uskutečnil jsem při jeho schůzkách sérii přednášek o astronomii a kosmonautice. Snad na každé z nich se již hovořilo o tom, že bude nutné vybudovat v Jindřichově Hradci hvězdárnu.

Setkávání astronomického kroužku se uskutečňovalo v prostorách okresní knihovny na zámku v Jindřichově Hradci, kterou tehdy vedla má bývalá spolužačka Melanka Kolárová. Postupně nabývaly úvahy, kde hvězdárnu postavit, konkrétnější podoby a řešily se otázky jejího vhodného umístění. Vzpomínám na jednu takovou debatu, která proběhla po jednom z těchto setkání na nádvoří zámku a protáhla se téměř do půlnoci.

I když jsem se nemohl zúčastňovat dalších jednání a příprav na výstavbu a její realizaci, s velkým zájmem a uspokojením jsem byl seznámen s tím, že jako nejvhodnější místo bude asi přestavba bývalé prachárny na hvězdárnu, což se skutečně podařilo. Vzpomínám, jak jsem po jistém služebním jednání jednoho podzimního večera navštívil staveniště hvězdárny, u něhož byla složena konstrukce kopule. Tehdy jsem měl nesmírnou radost, že se hvězdárna stává skutečností.

Rok 1961 byl pro mne velmi významný tím, že jsem se mohl jako člen Sluneční sekce ČAS zúčastnit celostátní výpravy k pozorování úplného zatmění Slunce v Bulharsku dne 15. února, o němž jsem na požádání uskutečnil besedu na Střelnici, avšak zejména též proto, že byla hvězdárna v červnu tohoto roku slavnostně otevřena. Pro mne byl velký zážitek z toho, že jsem se zúčastnil spolu se svým přítelem amatérským astronomem Martínkem konečného justování a montáže hlavního dalekohledu 25 cm Cassegrainu a jeho předání konstruktérem p. Fr. Kozelským (optika od prof. Gajduška). S panem Kozelským jsem se později setkal na sjezdu ČAS v Praze, kde jsme dokonce byli společně ubytováni na hotelové lodi v Podolí, a naposledy při opožděném

oslavování výročí založení Hvězdárny v roce 1992 (31 let), na němž byl dokonce přítomen a navíc přijel za mnou i do Kunžaku. Při prohlídce mé soukromé pozorovatelny k pozorování Slunce zjistil, že optika mého 74 mm refraktoru, kterým pozoruji Slunce od zmíněného roku 1947, je též od prof. Gajduška a objímky a okulár zhotovil on sám, takže můj dalekohled je do jisté míry dvojčetem Vašeho většího dalekohledu.

Jinak rád vzpomínám na setkávání AK na hvězdárně, kterých jsme se zúčastnili velmi často s přítelem Dr. Pavlem Spurným. Tato setkávání vyústila pořádáním společných meteorických expedic našich astronomických kroužků při hvězdárně a kunžateckého od roku 1975, které byly završeny výstavbou specializované meteorické pozorovatelny v Kunžaku na Jitrách a později výstavbou další hvězdárny po získání dalekohledu, která nyní slouží výzkumu meziplanetární hmoty – meteorů a zejména jako automatická pozorovací stanice bolidů v rámci evropské bolidové sítě.

Velký počet přátel mám mezi mladšími členy Vašeho AK, nemohu je zde vyjmenovávat, ale snad se mohu zmínit alespoň o některých z nich: Jarda Boček, Slávek Jirků, Eva Neureiterová, Jana Jirků atd.

Ovšem ani hvězdárna neprožívala jen úspěšná období. A tak v průběhu svých 50 let se setkávala i s méně radostnými okamžiky a nepochopením. Z období před rokem 1989 to možná byl i výrok tehdejšího funkcionáře, zda je vůbec její existence účelná (zda přispěje ke zvýšení hektarových výnosů brambor). Po listopadu, od konce r. 1992, to bylo její totální vyplenění vandaly a řešení otázky, zda ji zprivatizovat jako nějaké fitcentrum. Vzpomínám i na to, když jsem půjčoval svůj nejmenší dalekohled Janě Jirků, aby mohla uskutečnit na ulici pozorování úplného zatmění Měsíce pro veřejnost a kdy snad i to přispělo k tomu, že se přestalo pochybovat o jejím smyslu a naopak došlo k její dostavbě a modernizaci vybavení, takže dnes plně vyhovuje svému poslání popularizovat vědu v co největším rozsahu ve veřejnosti. Nakonec ani to, že kolem hvězdárny vzniklo moderní sídliště, pojmenované Hvězdárna, nikterak nepoškodilo hvězdárnu a neomezilo její činnost po stránce popularizace.

A tak mi nezbyvá, než abych popřál naší padesátileté oslavenkyni do dalších padesáti a více let jen samá slunná a hvězdná období.

Přechod Venuše přes Slunce na Hvězdárně F. Nušla v Jindřichově Hradci a to ostatní...

Jana Jirků

Letos, dne 6. června jsme měli příležitost pozorovat přechod Venuše přes sluneční disk. Počasí bylo několik dnů předtím docela hrozné, tak jsem se dost bála a doufala, že se obloha umoudří a že aspoň na tu chvíli ráno, za východu Slunce, odejdou mraky a nebude mlha. Meteorologové sice slibovali, že by se počasí mělo povést, ale známe, jak to chodí, člověk míní a všechno kolem to mění ☺.

Naštěstí se ráno nebe vyčistilo a Slunce vyšlo s „pihou“ na tváři. Venuše svým tmavým kotoučkem se hrdě vyjímalá na žhavém podkladě, spolu s několika pěknými slunečními skvrnami.

Poslední tranzit Venuše před tím letošním, jak si jistě pamatujete, se na našem nebi odehrál dne 8. června roku 2004 a byl lépe pozorovatelný, než tento, tedy v celém svém průběhu. Začal krátce po sedmé hodině ranní a skončil před půl

druhou odpoledne. Počasí tenkrát také vyšlo. Pozorování na naší hvězdárně bylo úspěšné, přišlo i dost lidí. Ostatně mě překvapilo, že letos přišlo pár lidí taky, jakkoli se úkaz odehrával v dost nepohodlnou hodinu.

Na příští tranzit, pozorovatelný u nás si budeme muset (teda my už ne ☺) hodně dlouho počkat, až do 8. prosince 2125.

Nezbývá tedy, než se těšit na přechod Merkuru přes Slunce. Nechci rozhodně Merkur urazit, ale jak je od Země dále než Venuše a také je podstatně menší a podle toho, jak si pamatuju z roku 2003, brala bych znovu Venuši, ale budme vděční za to, co se nám nabízí. Moc dlouho čekat nemusíme, dočkáme se ho 9. května 2016. Začne cca patnáct minut po 13. hodině a v místech s dobrým obzorem ho uvidíme většinu, kromě konce; po 20. hodině se Slunce schová pod obzor a úkaz končí těsně po půl deváté večer, kdy Merkur úplně opustí sluneční kotouč. Další tranzity Merkuru uvidíme z našeho území ještě 11. listopadu 2019 a 13. listopadu 2032.

Ale v opravdu blízké době nám obloha nabídne další z nepřeberného množství svých scénářů, a že jich má doopravdy bezpočet. V noci nebo spíše nad ránem 15. července proběhne zákryt Jupitera Měsícem. Ten bude ve fázi krátce před novem, takže nebude nijak výrazně rušit. Za Měsíc se schovají cca po 3. hodině ranní nejprve Európa, pak Io, poté sám Jupiter a po něm Ganymédes a nakonec Callistó. Po 4. hodině ranní začnou zase ve stejném pořadí vystupovat. Pod Jupiterem ozdobeným Měsícem bude navíc už půlkotouček Venuše. Hvězdárna F. Nušla rozhodně bude pozorovat a pro veřejnost otevřeme od 3:00 do 4:30 hodin. Ten každý, kdo by se chtěl zúčastnit pozorování u nás, je srdečně zván!

Nezbývá, než si přát jasnou oblohu.

